

KMD
KOMMUNAL- OG
MODERNISERINGSDEPARTEMENTET

Materialet til det 2. konsultasjonsmøtet mellom regjeringen og KS
20. april 2017

1	Det 2. konsultasjonsmøtet i 2017	2
2	Kommunesektorens oppgaver og tjenester	2
2.1	Arbeids- og sosialdepartementet	2
2.2	Barne- og likestillingsdepartementet	5
2.3	Finansdepartementet	6
2.4	Helse- og omsorgsdepartementet	8
2.5	Justis- og beredskapsdepartementet	11
2.6	Klima- og miljødepartementet	13
2.7	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	15
2.8	Kulturdepartementet	20
3	Kostnadsberegningssaker	21
3.1	Status for pågående kostnadsberegningssaker	22
4	Lovmedvirkningssaker	22
4.1	Status for pågående lovmedvirkningssaker	23
5	Kartlegging av erfaringer med kostnadsberegnings- og lovmedvirkningssaker	24
6	Bilaterale avtaler	24
7	Orienteringssaker	25
7.1	Arbeids- og sosialdepartementet	25
7.2	Helse- og omsorgsdepartementet	25
7.3	Kunnskapsdepartementet	26
7.4	Landbruks- og matdepartementet	27

Vedlegg:

- a) Oversikt over kostnadsberegningssaker i konsultasjonsåret 2016
- b) Oversikt over lovmedvirkningssaker i konsultasjonsåret 2016
- c) Oversikt over bilaterale samarbeidsavtaler per april 2016
- d) Kartlegging av kostnads- og lovmedvirkningssaker

1 Det 2. konsultasjonsmøtet i 2017

Tema og forberedelser

Hovedtema for det 2. konsultasjonsmøtet er reformer og utbygging av det kommunale tjenestetilbudet. Møtet gir dermed departementene anledning til å konsultere og informere KS om aktuelle saker. KS gis anledning til å komme med synspunkter, merknader eller innspill til enkeltsakene og til arbeidet med det samlede økonomiske opplegget for kommunesektoren kommende budsjettår. Enkeltsaker vil kunne bli omtalt i kommuneproposisjonen for 2018 og i statsbudsjettet for 2018. Det er også aktuelt å omtale saker som skal fremmes i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2017 (RNB).

Departementene og KS har anledning til å drøfte saker i bilaterale møter.

Problemstillinger og konklusjoner fra slike prosesser kan likevel tas opp på det 2. konsultasjonsmøtet. Det er et mål å løfte fram de viktigste sakene til behandling.

Konsultasjonsmøtet er forberedt av et sekretariat sammensatt av KS og departementene.

Dokumentets innhold

I kapittel 2 framgår saker som partene har ønsket muligheten til å drøfte eller knytte kommentarer til på møtet. Sakene er sortert etter ansvarlig fagdepartement. I kapittel 3 omtales aktuelle kostnadsberegningssaker og det gis en samlet oversikt over kostnadsberegningssaker i vedlegg a. I kapittel 4 omtales ordningen med lovmedvirkning. Oversikt over lovmedvirkningssaker står i vedlegg b. Kartlegging av erfaringer med kostnadsberegnings- og lovmedvirkningssaker omtales i kapittel 5.

I kapittel 6 omtales status for prosesser knyttet til reforhandling og forslag om nye biltaterale avtaler. En oversikt over alle bilaterale avtaler ligger som vedlegg c. Kapittel 7 omtaler saker som det i utgangspunktet ikke er lagt opp til å drøfte på møtet, men som departementene og KS har ønsket informasjon om i dokumentet.

Les mer om konsultasjonsordningen på Kommunal- og moderniseringsdepartementets hjemmesider på regjeringen.no og ks.no.

2 Kommunesektorens oppgaver og tjenester

2.1 Arbeids- og sosialdepartementet

Innspill fra KS

Videre oppfølging avlaster II-dommen

Det har vist seg å være krevende å få til nødvendige tilpasninger i lovverket for å kunne videreføre ordningen med avlastere og besøkshjem etter Høyesterettsdommen fra juni 2016.

KS mener det i valg av løsning må legges avgjørende vekt på at ordningen er god for barna og deres familier og ikke dårligere enn de hadde før dommen. KS er innforstått med at avlasterne/besøkshjem også må ha tilfredsstillende sosiale ordninger. Det er helgeavlastning (48 timer) som er den største utfordringen. Kommunene må uansett

oppfylle plikten til å tilby avlastning til familier som har dokumentert behov for det. Dersom det ikke skjer en lovendring vil resultatet i mange tilfeller være enten avlastning i turnus mellom mange avlastere, eller avlastning i institusjon. Begge deler vil være klart dårligere tilbud for brukerne og deres familier.

KS mener den beste og mest permanente ordningen kan se ut til å være særregulering i henholdsvis helse- og omsorgstjenesteloven og barnevernsloven. Da vil avlastnings-/besøkshjemsordninger som utføres i oppdragstakers hjem kunne fortsette som før dommen i Høyesterett. Dette ble også tatt opp i de bilaterale møtene med HOD, BLD og ASD høsten 2016. Behov for annen godtgjøring enn i dag og kompensasjon for ferie, pensjon osv. i en slik ordning må vurderes nærmere.

Innspill fra KS slutt

Svarmerknad fra Arbeids- og sosialdepartementet:

ASD viser til konsultasjonsmøtet statsråden hadde med KS 11. november 2016, hvor samme sak var tema, samt flere påfølgende møter på embetsnivå. Det er ikke EØS-rettslig handlingsrom for reguleringer som unntar avlasterne fra all arbeidsrettslig lovgivning. Det arbeides derfor med å finne løsninger hvor det innenfor direktivforpliktelsene gis unntak fra de arbeidsrettslige reglene som er meldt inn som problematiske for gjennomføringen av avlastertilbudet. ASD arbeider konkret med en løsning hvor det gjennom forskrift gis unntak fra arbeidsmiljølovens arbeidstidsbestemmelser, slik at helgeavlastning (48 timer) innenfor visse rammer vil kunne gjennomføres. Forskriften vil sendes på høring ila kort tid, og det vil i høringsrunden være rom for å komme med innspill til om det er andre arbeidsrettslige regler (utover arbeidstid) som også krever unntak/særregulering for avlasterne.

Svarmerknad ASD slutt.

Innspill fra Arbeids- og sosialdepartementet

Forsøk med kommunalt ansvar for VTA

I forbindelse med kommunereformen utreder ASD den framtidige ansvars plasseringen for tiltaket varig tilrettelagt arbeid (VTA), jf. Innst. 333 S (2014–2015). Departementet vil i den forbindelse sette i gang et forsøk i et mindre antall kommuner hvor man prøver ut endringer i ansvarsdelingen for VTA-tiltaket mellom stat og kommune i 2017.

Forsøkskommunene vil bli gitt et større ansvar for oppgaver og tiltak knyttet til den aktuelle målgruppen. Formålet er å høste kunnskap om fordeler og ulemper ved en eventuell overføring av ansvaret for varig tilrettelagt arbeid til kommunene.

Saken er omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for ASD.

Innspill ASD slutt.

Svarmerknad fra KS

KS er positiv til forsøk med kommunalt ansvar for varig tilrettelagt arbeid (VTA). For brukere med sammensatte behov er det en fordel å kunne se VTA i sammenheng med

kommunenens helse-, -omsorgs- og rehabiliteringstjenester, samt tjenester knyttet til integrering og det boligsosiale arbeidet. Når ansvaret for alle virkemidlene er samlet ett sted, legges det bedre til rette for et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

Svarmerknad KS slutt.

Innspill fra Arbeids- og sosialdepartementet

Ungt utenforskap

En viktig fellesoppgave for stat og kommune er å redusere antall unge som står utenfor arbeid og utdanning. Tall fra 2016 viser at 73 000 unge i alderen 15-29 år var verken i jobb, utdanning eller på arbeidsmarkedstiltak. Manglende gjennomføring av videregående opplæring øker risikoen for å falle utenfor arbeidslivet i ung alder. Tidlig innsats og tiltak for å øke gjennomføringen i videregående opplæring er derfor viktig.

Regjeringen iverksetter i 2017 en ny landsdekkende ungdomsinnsats. Innsatsen er rettet mot unge under 30 år som etter åtte uker står uten tilbud om arbeid, skoleplass eller aktivitet. Disse skal raskt få tilbud om individuelt tilpasset oppfølging fra Arbeids- og velferdsetaten. Oppfølgingen skal motivere til jobbsøking og overgang til arbeid, utdanning eller annen hensiktsmessig aktivitet. Det er bevilget 30 mill. kroner til dette formålet i 2017, og denne bevilgningen kommer i tillegg til øvrig innsats og ressurser som Arbeids- og velferdsetaten disponerer for å hjelpe unge med å komme i utdanning og arbeid.

Det er fra 1. januar 2017 også innført en plikt for kommunene til å stille vilkår om aktivitet ved tildeling av økonomisk stønad til mottakere under 30 år. Formålet med aktivitetsplikten er å styrke den enkeltes mulighet for overgang til arbeid eller utdanning og bli selvforsørget. Det er spesielt viktig å hjelpe unge ut av en passiv tilværelse. Det er bevilget 60 mill. kroner til kommunene i statsbudsjettet for 2017. Det er nå snart fire måneder siden aktivitetsplikt ble innført for mottakere av økonomisk stønad under 30 år. Basert på KS' kontakt med kommunesektoren er det mulig å si noe om erfaringer og resultater så langt? Har lovendringen bidratt til at flere i denne aldersgruppen kommer i arbeid og reduserte utgifter til økonomisk stønad for kommunene?

Kvalifiseringsprogrammet kan også være aktuelt for unge under 30 år i den grad de fyller vilkårene for denne ordningen. I hvilken grad har innføring av aktivitetsplikt for mottakere av økonomisk stønad under 30 år bidratt til endringer i antall deltakere i kvalifiseringsprogrammet?

Innspill ASD slutt.

Svarmerknad fra KS

Ungt utenforskap er et svært viktig tema og berører flere fagdepartementer. Kommunesektoren gjør allerede en betydelig innsats på dette området, men det er potensiale for å gjøre mer. KS gjennomførte i 2015 og 2016 en omfattende prosess med utenforskap og følger dette opp i kommunalpolitisk toppmøte i april i år.

Det har gått for kort tid fra loven om aktivitetsplikt trådte i kraft til å se systematiske effekter av ordningen. Rapport fra Proba Samfunnsanalyse fra desember 2015, viste at 70 pst. av kommunene allerede bruker aktivitetsvilkår. Svarprosent i denne kartlegging var på 79. KS registrerer at foreløpige KOSTRA-tall for 2016, viser at kommunenes utgifter til økonomisk sosialhjelp er fortsatt økende. KS har igangsatt et forskningsprosjekt som søker å analysere årsakene til veksten i sosialhjelpsmottakere og sosialhjelpsutgiftene til kommunene. Rapporten ferdigstilles høsten 2017

Svarmerknad KS slutt.

2.2 Barne- og likestillingsdepartementet

Innspill fra Barne- og likestillingsdepartementet

Ny barnevernlov

NOU 2016:16 Ny barnevernslov – sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse ble lagt frem 29. september 2016. Utvalget har kommet med forslag til ny barnevernlov.

Utredningen ble sendt på offentlig høring med høringsfrist 30. januar 2017. Det er et omfattende arbeid å foreta en fullstendig revisjon av barnevernloven. BLD vil bruke nødvendig tid i dette arbeidet og tar sikte på å sende på høring et forslag til ny barnevernlov i løpet av 2018. BLD anser det likevel som viktig at noen av utvalgets sentrale forslag følges opp raskt. Departementet tar derfor sikte på å fremme en lovproposisjon for Stortinget om endringer i gjeldende barnevernlov i inneværende stortingsperiode. Det er på nåværende tidspunkt for tidlig å gi nærmere informasjon om lovforslagene.

Innspill fra BLD slutt.

Innspill fra KS:

Barnevernsreform og kompetanseutvikling i kommunalt barnevern

BLD har nylig lagt frem en proposisjon til Stortinget om barnevernsreformen. I proposisjonen foreslås endringer som vil gi kommunene økt ansvar for barnevernet, først og fremst i finansieringsansvaret for kommunene på barnevernområdet fra 2020. Tilbudet om kompetanseheving, etter- og videreutdanning i kommunene skal styrkes, og kompetansekartlegging skal gjennomføres høsten 2017. Samtidig skal en plan for kompetanseheving fremlegges av Bufdir. KS forventer at det avsettes tilstrekkelige midler til gjennomføring av kompetansetiltakene i 2018, noe som må innebære en betydelig økning sammenlignet med 2017.

Innspill KS slutt.

Svarmerknad fra Barne- og likestillingsdepartementet

I proposisjonen foreslås endringer som vil gi kommunene økt ansvar for barnevernet. Målet for reformen er et bedre tilpasset tjenestetilbudet for utsatte barn og familier, samt økt vekt på tverrfaglig samarbeid, forebygging og tidlig innsats. Det legges opp til en større kompetansesatsing i det kommunale barnevernet, som del av reformen, med en

gradvis opptrapping av kompetansetiltak. Tilbudet om etter- og videreutdanning for ansatte skal styrkes, og tjenestene skal få bedre tilgang på veiledning og faglig støtte fra kompetansemiljøer på barnevernsområdet. Det er satt av 20 mill. kroner til dette arbeidet i 2017. Behovet for kompetansemidler vil bli vurdert i den ordinære budsjettprosessen.

Svarmerknad BLD slutt.

2.3 Finansdepartementet

Innspill fra KS:

Manglende merverdiavgiftskompensasjon ved Offentlig Privat Samarbeid

Kommuner som gjennomfører byggeprosjekter som OPS, Offentlig Privat Samarbeid, herunder skolebygg er underlagt andre regler for merverdiavgiftskompensasjon enn om kommunen gjennomfører prosjektet i egenregi. For kommunene som velger OPS, vil finansieringskostnadene øke da kommunene ikke får dekket merutlegget som det private selskapet får i og med at det ikke innrømmes fradrag for inngående merverdiavgift. Dette er en følge av at Skattedirektoratet i desember 2015 kom med en ny uttalelse som er oppfattet som en endring av tidligere praksis. OPS prosjekter vil derfor ikke bli valgt av kommunene, da dette blir for kostbart i forhold til å gjennomføre byggeprosjekt i egen kommunal regi. Skal OPS være et reelt alternativ for kommunesektoren bør også merverdikompensasjonen være nøytral for denne organisasjonsformen.

Innspill KS slutt.

Svarmerknad fra Finansdepartementet

Skattedirektoratet har i en uttalelse 7. desember 2015 gitt uttrykk for sin rettsoppfatning med hensyn til den merverdiavgiftsrettslige behandlingen av et bestemt OPS-prosjekt. Et OPS-prosjekt (offentlig privat samarbeid) kjennetegnes typisk ved at kommunen inngår en avtale med et privat selskap om at selskapet skal oppføre, drifte, vedlikeholde eller leie ut eksempelvis et skolebygg til kommunen. Avtalen inngås for en bestemt periode og kommunen kan etter avtalen ha rett og plikt til å overta bygget etter utløpet av leieperioden. Den rettslige problemstillingen i forhold til merverdiavgiftsregelverket er om slike avtaler er et salg av fast eiendom på avbetaling eller utleie av fast eiendom. Denne grensedragningen har betydning fordi salg og utleie behandles forskjellig i merverdiavgiftsrettslig sammenheng.

Omsetning av fast eiendom er unntatt fra den generelle merverdiavgiftsplikten. Den som oppfører et bygg for salg vil derfor heller ikke ha fradragsrett for påløpt merverdiavgift på oppføringen. Merverdiavgiften kan i et slikt tilfelle gjennom justeringsreglene avlastes på kjøperens hånd gjennom årlig justeringsrett med en tidel etter fullføring i ti år. Ved utleie av bygg kan utleieren gjennom ordningen med frivillig registrering gjøre fradrag for inngående merverdiavgift på oppføringen samtidig som det skal beregnes utgående merverdiavgift på leievederlaget. Kommunene vil kunne kreve betalt merverdiavgift på leievederlaget kompensert gjennom merverdiavgiftskompensasjonsordningen for kommunesektoren.

Spørsmålet om det foreligger et salg eller utleie av fast eiendom i OPS-prosjekter beror dels på anvendelsen av gjeldende rett og dels på en konkret fortolkning av avtalen mellom kommunen og selskapet. I uttalelsen fra desember 2015 har Skattedirektoratet gitt uttrykk for sin rettsoppfatning av den merverdiavgiftsrettslige klassifisering av et bestemt OPS-prosjekt. Denne uttalelsen kan imidlertid ikke forstås som det har skjedd en omlegging av forvaltningspraksis.

Dette saksfeltet er videre ikke et spørsmål om omfanget av merverdiavgifts-kompensasjonsordningen, men først og fremst et spørsmål om den konkrete fortolkning av merverdiavgiftsloven. Det er Skatteetatens oppgave å anvende gjeldende rett på konkrete sakstiltfeller. Fordi det som utgangspunkt ikke er ønskelig at merverdiavgiftsregelverket vanskeliggjør bruken av OPS-modellen, er det iverksatt en prosess der FIN i samråd med Skattedirektoratet vil vurdere om gjeldende regelverk er tilstrekkelig forutsigbart og tilpasset OPS-formen. Vi vil ta med oss innspillet fra KS videre i dette arbeidet.

Svarmerknad FIN slutt.

Innspill fra KS:

Kalkulasjonsrenten

Kommunenes eiendomsskatteinntekter fra kraftsektoren er blant annet avhengig av hvilken kalkulasjonsrente som benyttes til å beregne vannkraftverkernes markedsverdi (eiendomsskattegrunnlag). Dagens kalkulasjonsrente er 4,5 pst, og har vært uendret siden 2011. Fallet i det generelle rentenivået i denne perioden har dermed ikke fått gjennomslag når det gjelder fastsettelsen av vannkraftverkernes eiendomsskattegrunnlag. Dette er dermed lavere enn om kalkulasjonsrenten hadde fulgt den generelle renteutviklingen. Andre «kraftverksrenter» som fastsettes av FIN er derimot justert ned i perioden. Sett fra kommunenes side er det uheldig at det benyttes en kalkulasjonsrente for fastsetting av eiendomsskattegrunnlaget som ikke avspeiler utviklingen i det generelle rentenivået. Det bes derfor om at departementet foretar en nedjustering av kapitaliseringsrenten som avspeiler siste års utvikling i rentenivået med virkning for skatteåret 2018.

Innspill KS slutt.

Svarmerknad fra Finansdepartementet

Hovedårsaken til reduserte eiendomsskatteinntekter fra 2016 til 2017 er reduserte kraftpriser. I eiendomsskattegrunnlaget for 2017 er høyprisåret 2010 byttet ut med året 2015 da kraftprisene var lavere. Når kraftprisene faller, synker eiendomsskatteinntektene gradvis som følge av at grunnlaget beregnes som et prisgjennomsnitt over flere år.

Kapitaliseringsrenten i eiendomsskatten har stor betydning for fastsettelsen av eiendomsskattegrunnlaget. I tråd med anmodningsvedtaket fra Stortinget om å vurdere kapitaliseringsrenten vil finansministeren komme tilbake til Stortinget med en vurdering. En foreløpig vurdering tilsier at det ikke er grunnlag for å redusere kapitaliseringsrenten. Kapitaliseringsrenten skal uttrykke en langsiktig risikofri rente tillagt en risikopremie. På lang sikt er det rimelig å legge positive realrenter til grunn. Med en risikopremie på 4-5

pst. og en positiv realrente skulle kapitaliseringsrenten snarere ligge over 4,5 pst. enn under 4,5 pst.

Svarmerknad FIN slutt.

2.4 Helse- og omsorgsdepartementet

Innspill fra KS:

Investeringsstilskuddsordningen for sykehjem og omsorgsboliger

Kommunene trenger omsorgsplasser som møter dagens og fremtidens krav til standard og utforming. Kostnadene ved å oppgradere boliger til pleie og omsorgsformål bygget før 1998 er på om lag 37 mrd kr. For kommuner med høy dekningsgrad på sykehjem og andre heldøgns omsorgstilbud er det ikke bare flere, men bedre plasser kommunen trenger for å løfte tjenestetilbudet. Kvalitetsheving av gamle omsorgsplasser er nødvendig, ikke på grunn av manglende vedlikehold, men fordi omsorgstjenester i dag krever en annen eiendomsmasse enn tidligere.

KS anerkjenner behovet for netto tilvekst av omsorgsplasser hvis vi ser landet under ett og fremover mot 2040. Innstramming av investeringsstilskuddsordningen for sykehjem og omsorgsboliger har medført svært negative reaksjoner fra kommunene. Det er gledelig at regjeringen har kommet KS i møte, men det er fortsatt behov for endringer. KS mener derfor at kommunene må kunne bruke investeringsstilskuddsordningen for sykehjem og omsorgsboliger både til rehabilitering/kvalitetsheving og kapasitetsøkning. Kravet om nettotilvekst må utsettes til 2025, slik at kommunene får tid til tilpasse dette til sine investeringsplaner og får gjort grundige fremskrivninger av behov.

Innspill KS slutt.

Svarmerknad fra Helse- og omsorgsdepartementet:

Regjeringen har i de tre siste årene prioritert en høyere sats og en høyere ramme for investeringsstilskudd enn hva tidligere regjeringer har gjort. Det har i tilsvarende periode vært høy aktivitet fra kommunenes side. Mange uhensiktsmessige plasser er byttet ut og renoverert både gjennom handlingsplanen for eldreomsorgen, som gjaldt for perioden 1997-2003 og gjennom investeringsstilskuddet til heldøgns omsorgsplasser som ble innført fra 2008. Kommunene har slikt sett hatt god tid til å skifte ut og renovere eksisterende byggingsmasse.

I mai 2016 ble det presentert arbeidet utført av SSB og KS om behovene framover. Undersøkelsene viser at selv om det er usikkerhet, vil det med all sannsynlighet bli flere brukere med behov for heldøgns omsorgstjenester i årene framover. Rapporten Rom i omsorg, som ble behandlet på konsultasjonsmøtet med KS 23.10.2016, sammenstiller undersøkelsene og sannsynliggjør behov for flere plasser årlig framover mot 2030. Investeringsstilskuddet er viktig for å sikre at det bygges flere heldøgns omsorgsplasser for å møte framtidens behov.

Den nye ordningen innebærer en overgangsperiode på 4 år som følger kommunenes økonomiplanperiode. I overgangsperioden kan det søkes om investeringsstilskudd også til

renovering og utskifting av eksisterende byggingsmasse. Regjeringen vil følge situasjonen nøye og kontinuerlig vurdere behovet for å justere de årlige rammene.

Svarmerknad HOD slutt.

Innspill fra KS:

Utskrivningsklare pasienter på psykisk helse og rusfeltet

Det er stor usikkerhet i tallgrunnlaget for utskrivningsklare pasienter på psykisk helse og rusfeltet. Pr i dag finnes det ikke tilstrekkelig kunnskap om hvor omfattende refusjon og betalingsordninger som forekommer mellom kommuner knyttet til pasientgruppen. Det er behov for at det gjøres grundige vurderinger av spørsmål knyttet til oppholdsprinsipp og folkeregistrert adresse som grunnlag for eventuelle overgangsordninger knyttet til refusjon mellom kommuner. KS mener at betalingsplikten derfor ikke kan innføres fra 2018, og det forutsettes at datagrunnlaget er på plass før en eventuell betalingsplikt innføres.

Innspill KS slutt.

Svarmerknad fra Helse- og omsorgsdepartementet:

Forskrift om kommunal betaling for utskrivningsklare pasienter gjelder fra 1. januar 2017 også for pasienter innen psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) når det gjelder prosesskrav, herunder varslingsplikt og nødvendig samarbeid mellom spesialisthelsetjenesten og kommunen. Regjeringen vil foreslå endringer i forskrift om kommunal betaling for utskrivningsklare pasienter, slik at betalingsplikten fra 2019 også gjelder pasienter innen psykisk helsevern og TSB. Det skal samtidig vurderes andre endringer i forskriften. Det viktigste spørsmålet som må vurderes er om det skal være folkeregistrert kommune eller oppholdskommunen som skal legges til grunn for betalingsplikten. I høringsnotatet om endringer i forskriften som ble sendt på høring i august 2016 var dette det vanskeligste spørsmålet, og der hvor det er størst uenighet mellom høringsinstansene. Det vil samtidig bli vurdert andre justeringer i forskriften. Dette gjelder blant annet spørsmålet om brukermedvirkningen under de prosesser som forskriften regulerer bør tydeliggjøres.

Svarmerknad HOD slutt.

Innspill fra KS:

Brukerstyrt personlig assistentordningen (BPA)

Helse- og omsorgsministeren har sendt et brev til alle landets kommuner, hvor det blir referert henvendelser fra brukerorganisasjoner som hevder at kommunene ikke følger opp intensjonen bak rettighetsfestingen om individuell rett til BPA, som kommunene har fått tilført midler i rammene for å innfri. Den endelige evalueringsrapporten av rettighetsfestingen vil ikke foreligge før til høsten. KS har derfor igangsatt en FoU for å få et bilde av faktisk utvikling i bruk av BPA fra rettighetsfesting ble gjort gjeldende og frem til nå i kommunene. Det vil gi en oversikt over hva kommunene selv rapporterer som uenighetspunkter mellom brukere/brukerrepresentanter og kommunene (der det er

uenighet) om organiseringen av/begrensninger i bruken av BPA. Foreløpige KOSTRA-tall viser at antall personer med brukerstyrt personlig assistanse har økt med 10 pst. på to år.
Innspill KS slutt.

Svarmerknad fra Helse- og omsorgsdepartementet:

1. januar 2015 ble pasient- og brukerrettighetsloven endret slik at personer under 67 år med langvarige og stort behov for personlig assistanse har rett til å få tjenesten organisert som BPA. I 2015 ble det bevilget 300 mill. kroner til oppfølging av lovendringen. I 2016 ble det bevilget ytterligere om lag 205 mill. kroner til oppfølgingen.

Helse- og omsorgsministeren sendte i februar ut et brev til alle landets ordførere der han minner om det politiske ansvaret ordførerne har til å ta i bruk dette frigjøringsverktøyet i samsvar med Stortingets intensjon. Bakgrunnen for brevet er at helse- og omsorgsministeren har mottatt henvendelser fra brukere og ulike brukerorganisasjoner der det hevdes del at kommunene ikke følger opp intensjonene bak denne rettighetsfestingen og dels at kommunene organiserer BPA på en lite brukervennlig måte.

Det er igangsatt en følgeevaluering av rettigheten, og denne evalueringen vil avsluttes i 2017. Vi vil invitere KS til videre dialog om resultatene av evalueringen. FOU-rapporten KS nå utarbeider vil være et nyttig bidrag til å forstå hvordan innføringen av rettigheten fungerer.

Svarmerknad HOD slutt.

Innspill fra Helse- og omsorgsdepartementet:

Kommunale kriterier - rett til opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester

Stortinget vedtok i juni 2016 lovendringer om rett til opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester. Deler av lovendringene ble satt i kraft 1. juli 2016, herunder kommunens plikter til å utarbeide kommunale forskrifter med kriterier for tildeling av langtidsopphold. I informasjonsbrev fra HOD datert 24. juni 2016 ble kommunene gjort oppmerksomme på at departementet tar sikte på å få satt de resterende lovendringene i kraft fra 1. juli 2017, herunder bestemmelsene om pasient og brukers rett til vedtak dersom vedkommende oppfyller kommunens kriterier og settes på venteliste. Det ble presisert at de kommunale forskriftene må være vedtatt slik at de senest kan tre i kraft 1. juli 2017.

Fylkesmennene har nå gitt HOD en status over hvor langt kommunene er kommet i prosessen med å fastsette kommunale forskrifter. 350 kommuner har meldt at de vil ha på plass vedtatt forskrift før 1. juli. 78 kommuner har ikke svart eller har gitt uklare/ usikre tilbakemeldinger. 3 kommuner vil ha forskriftene klare i august/september. HOD har nå bedt fylkesmennene om å følge opp kommuner som ikke har svart og gi departementet tilbakemelding om status for disse kommunene. Vi ber også fylkesmennene særskilt følge opp de kommunene som det ligger an til at ikke vil ha kommunale forskrifter på plass 1.

juli med sikte på at disse får fortløpende i arbeidet slik at forskriftene kan settes i kraft innen lovendringene ikraftsettes.

Innspill HOD slutt.

2.5 Justis- og beredskapsdepartementet

Innspill fra KS:

Nytt nødnett

KS har fått tilbakemeldinger fra flere kommuner om at det er knyttet stor usikkerhet til utviklingen av utgifter til det nye nødnettet. Da HDO (Helsetjenestenes DriftsOrganisasjon) overtok eierskapet og foretok en gjennomgang av kostnadene etter at prosjektet gikk over til driftsfasen, så de det som nødvendig å øke brukerbetalingen med om lag 300 pst. Denne kostnadsøkningen må kommunene dekke med de frie inntektene.

HDO, som er driftsorganisasjonen for nødnett, er per i dag heleid av de regionale helseforetakene og har lovbestemt monopol på leveranse av tjenester. KS er observatør i styret, men har ingen formell myndighet til å forhandle pris med HDO.

Innføringen av nødnett var finansiert av statlige midler. I driftsfasen skal HDO finansieres av brukerne. Kommunens andel av HDO sine driftsinntekter er om lag 40 pst. av de totale driftsinntektene. Prisen kommunene betaler er delt i to komponenter; en enhetspris som avhenger av hvor mange enheter kommunen bestiller, og en fellesutgift som faktureres den enkelte kommune etter kommunehelsenøkkelen i statsbudsjettet.

Dagens styringsmodell av HDO utfordrer den kommunale styrings- og budsjetteringsmodellen (som forutsetter en viss grad av forutsigbarhet). Det er lagt opp til at kommunene skal forhandle med HDO, men i realiteten har man liten mulighet til å påvirke nivået på beløpet som skal betales. Økningen fra 2016 til 2017 på om lag 300 pst. kom lenge etter at kommunene hadde vedtatt sine budsjetter. Samtidig er tjenesten nødvendig og viktig for kommunenes beredskapsarbeid..

Innspill KS slutt.

Svarmerknad fra Justis- og beredskapsdepartementet:

JD er kjent med at KS har løftet temaet om brukerbetalning til HOD i et brev av 3. februar d.å. Brevet ble besvart den 16. mars d.å. og det fremkommer i svaret at betalingsordningen er omtalt i HODs budsjettproposisjoner til Stortinget for både 2016 og 2017. Videre ble det varslet om økte kostnader i HDOs nyhetsbrev høsten 2016 og i eget brev fra HDO til legevaktssentralene 25. januar d.å.

JD er i prosess med å se på abonnementsordningen i Nødnett og vurdere eventuelle endringer i denne. KS vil bli involvert i arbeidet. Nødetatene har selv vært med å spesifisere sine behov knyttet til sitt brukerstyret.

Svarmerknad JD slutt.

Innspill fra KS:

Kompensasjon av utgifter til botilbud til enslige mindreårige som ikke ble benyttet i 2016

Mange nye kommuner bygget opp tilbudet til enslige mindreårige, og mange kommuner økte antall plasser etter anmodning fra IMDi i 2016. Da behovet viste seg å bli sterkt redusert ble ikke dette formidlet til alle kommunene. Mange bygget opp tilbud til gruppen i dialog med IMDi's regionkontor som følge av det økte bosettingsbehovet og den sterke økningen av de yngste. Til tross for signaler om bosetting, ble mange tilbud stående uten beboere, og kommunene fikk dermed ikke kompensasjon for utgiftene.

Kommunene har gjort en svært god jobb i å bosette et rekordhøyt antall flyktninger i 2016. De gjorde en sterk innsats for å imøtekomme behovet for mer enn 4000 enslige mindreårige som var forventet i 2016. Det er nødvendig å finne fram til en ordning som gjør at kommunene ikke påføres store tap for å gjøre en innsats i bosettingsarbeidet. Det kan ellers bli vanskelig å motivere kommunene til ny oppbygging hvis behovet øker påny.

Denne saken ble tatt opp i konsultasjonsmøte i november 2016. Det ble da henvist til kommunene kunne søke skjønnsmidler fra Fylkesmannen. KS har foretatt en undersøkelse hos samtlige Fylkesmenn, og av flere årsaker har ikke dette funnet sted.

KS har nå samlet inn dokumentasjon som viser at mange kommuner har hatt store kostnader i 2016. Det er nødvendig å komme frem til en ordning som dekker kommunenes utgifter for 2016, samt se nærmere på utgiftene for kommuner som fortsatt ikke får bosatt i 2017.

Innspill KS slutt.

Svarmerknad fra Justis- og beredskapsdepartementet:

I 2016 ble det bosatt ca 15 300 flyktninger i 411 kommuner. Det er både et høyere bosettingstall og et større antall kommuner enn noen gang tidligere. Kommunene har gjort en stor innsats som verdsettes fra departementet og regjeringen.

2015 og 2016 var krevende år for alle aktører med ansvar i og for migrasjonsskjeden. Behovet for bosetting av flyktninger varierer i takt med hvor mange som får opphold i Norge etter søknad om asyl. I 2015 kom det om lag 5 000 enslige mindreårige asylsøkere til Norge. I 2016 kom det 320 enslige mindreårige asylsøkere. Det viser hvor stor variasjonene kan være og prognoser for bosetting vil følgelig alltid være usikre.

Noen kommuner hadde i 2016 særskilte utgifter knyttet til forberedelse av bosettingstiltak for enslige mindreårige flyktninger som likevel ikke ble bosatt. Saken ble diskutert på konsultasjonsmøtet i november 2016. Regjeringen har i Prop. 30 S (2016–2017) sagt at de vil vurdere disse kommunenes utgifter nærmere og komme tilbake til dette ifm RNB 2017.

Svarmerknad JD slutt.

2.6 Klima- og miljødepartementet

Innspill fra KS:

Vannforvaltningsarbeidet fremover – samarbeid og ansvar

To rapporter fra 2016 (NIBR og Riksrevisjonen) peker på et stort potensial for at statlige sektormyndigheter involverer og forplikter seg bedre i arbeidet med vannforvaltning. Rapportene viser tilsvarende at forståelsen for funksjonen til vannregionmyndighetene og regional plan som virkemiddel er lav på departementsnivå. KS mener det er behov for bedre dialog og åpenhet mellom departementet og vannregionmyndighetene. Videre er det viktig at KMD, som har ansvar for regional planlegging og regionreform, trekkes aktivt inn.

Etter det KS kjenner til vurderes det (samtidig) å flytte ansvaret for vannforvaltningsplanene fra regionalt folkevalgt nivå til staten (fylkesmannen). Dette samsvarer ikke med Stortingets vedtak om å bygge sterkere regioner bl.a. gjennom forsterket og mer forpliktende regional planlegging.

Staten på departementsnivå har også varslet at man ønsker å skyve på oppstarten av planprogram og høringsrunder, noe som vil gjøre det vanskelig å gjennomføre gode prosesser med neste generasjons forvaltningsplaner. Dette går stikk i strid med de anbefalinger som både vannregionmyndigheter og statens egne fagfolk i direktoratene kommer med. KS vil understreke at fremtidig organisering og forbedring av vannforvaltningsarbeidet, herunder hvilket rolle lokalt og regionalt folkevalgt nivå skal ha, må utvikles i samarbeid med vannregionmyndighetene.

Innspill KS slutt.

Svarmerknad fra Klima- og miljødepartementet

KLD i samarbeid med berørte departementene er inne i en evaluering av vannarbeidet. KLD vil komme tilbake til KS med en invitasjon til et møte om vannforvaltning.

Svarmerknad KLD slutt.

Innspill fra KS:

Sirkulær økonomi og avfallspolitikk

Regjeringen har varslet en stortingsmelding om avfallspolitikken og kretsløpsøkonomien i første halvår 2017, i lys av en mer offensiv avfalls- og miljøpolitikk fra EU. Avfallspolitikken vil få innvirkning på kommunenes rolle som planmyndighet og eier av kommunale selskaper som organiserer og samler inn og etterbehandler avfall.

KS hovedstyre drøftet i sitt møte 16. desember 2016 rammebetingelsene for at nasjonale og lokale mål på dette feltet kan nås mest mulig effektivt gjennom det kommunale ansvaret for innsamling og gjenvinning av avfall:

1. KS understreker at kommunesektoren har en nøkkelrolle i arbeidet med omstilling til et lavutslippssamfunn og en mer sirkulær økonomi.

2. KS påpeker at kommunesektoren har et stort potensial til å bruke avfall som drivkraft for innovasjon, sysselsetting og energi i samfunnsutviklingen, og for å nå miljøpolitiske målsettinger lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Dette krever en samhandling med både innbyggere, statlige myndigheter, næringslivet og forskning.
3. KS mener det er avgjørende at kommunene får ansvar for mer av forbruksavfallet som oppstår innenfor kommunens grenser enn innsamling og behandling av husholdningsavfallet alene.
4. KS mener det er avgjørende å bedre rammevilkårene for kommunal- og interkommunal avfallshåndtering/renovasjonsselskaper, og at staten nytter rommet til å utforme nasjonal politikk bl.a. for å hindre eksport av avfall.

KS har gitt innspill til KLDs arbeid med stortingsmeldingen om avfall og sirkulær økonomi. Der ble det argumentert for at kommunene må beholde det lovbestemte ansvaret for å samle inn og håndtere husholdningsavfall og at dette ansvaret ikke må begrenses til å være leverandør av resirkulerte råvarer.

Kommunene er den aktøren som mest effektivt og med størst miljøgevinst kan ivareta avfallet som oppstår i eget område. KS mener derfor at det er riktig at kommunesektorens ansvar utvides fremfor å innskrenkes. KS ønsker derfor at potensialet ved å gi kommunesektoren ansvar for større deler av næringsavfallet løftes inn i arbeidet med stortingsmeldingen om avfall.

Kommunesektoren har en unik mulighet til å sikre gode løsninger tilpasset lokale forhold. Hverken private leverandører eller myndigheter på nasjonalt nivå har bedre forutsetningene for finne de løsningene som bidrar til valgfrihet og mangfold i lokalsamfunnene.

Kommunene bør få gode vilkår til å løse oppgavene til det beste for miljøet og innbyggerne - de må ha tilstrekkelig frihet til å løse disse oppgavene ut fra lokal kunnskap, lokale prioriteringer og i tett dialog med innbyggerne og brukerne.

Innspill KS slutt.

Svarmerknad fra Klima- og miljødepartementet

Stortingsmeldingen om avfallspolitikk og den sirkulære økonomien legges fram før sommeren 2017. Økt utnyttelse av ressurser i avfall er sentralt i en sirkulær økonomi, og kommunene har en sentral rolle. KLD er kjent med de spørsmålene KS trekker opp og rammevilkår vil være et tema i meldingen.

Svarmerknad KLD slutt.

Innspill fra KS.

Marint avfall

KS ser behovet for en ordning som gjør at marint herreløst avfall langs kysten, som blir samlet inn av frivillige, blir avfallshåndtert vederlagsfritt for de frivillige. I dag må det betales full pris for avfall som har blitt samlet inn (for eksempel ved ryddeaksjoner initiert

av frivillige). Staten bes om å bidra, sammen med kommunene, for å få på plass en slik ordning.

Innspill KS slutt.

Svarmerknad fra Klima- og miljødepartementet

Hold Norge Rent administrerer en refusjonsordning for utgifter i forbindelse med innsamling av marint herreløst avfall, en ordning som er finansiert av Miljødirektoratet. Ordningen legger til rette for at de som rydder slikt avfall ikke selv må dekke kostnadene til transport og innlevering av avfallet. Refusjonsordningen har også som mål å stimulere kommunale og interkommunale renovasjons- og avfallsselskap til å hente og ta imot marint avfall vederlagsfritt. Alle som tilfredsstiller visse kriterier kan søke refusjon. Ordningen gjelder også for opprydding langs vassdrag og innsjøer. Det er et krav at ryddeaksjonene må være basert på frivillig innsats og registrert i Hold Norge Rents ryddeportal.

Det er ikke per i dag grunnlag for å mene at denne ordningen bør utvides eller legges om. Behovet for eventuelle endringer kan imidlertid tas opp til vurdering.

Svarmerknad KLD slutt.

2.7 Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Innspill fra KS

Det kommunale risikobildet og tilsyn

Stortinget, regjeringen og KS er enige om at en styrket egenkontroll vil redusere grunnlaget for statlig kontroll og tilsyn. KS tar opp egenkontrollen i KS Folkevalgprogram, både i basisdelen til alle og som tilbud om fordypningsdag med vekt på kommunestyrets overordnede tilsynsansvar. KS har drevet en rekke nettverk med internkontroll, og samarbeider nå med KMD om et pilotnettverk som kombinerer egenkontroll og tjenesteutvikling på et av temaene for landsdekkende tilsyn i 2017.

KS ønsker en dialog om nasjonale og lokale risikovurderinger av den kommunale og fylkeskommunale virksomheten, samt hvilke virkemidler som er mest hensiktsmessig på bakgrunn dette – statlig tilsyn, veiledning, egenkontroll, utviklingsnettverk mv.

Risiko- og vesentlighetsvurderinger samt kost/nytte er et felles metodisk grunnlag for staten (tilsynsmyndighetene) og kommunene (forvaltningsrevisjon, internkontrollarbeidet) til å velge tema for tilsyn og kontroll. KS har satt i gang et FoU-prosjekt som identifiserer hvilke temaer og tjenesteområder kommunestyrene og fylkestingene mener det er knyttet størst risiko til, basert på vedtatt planer for forvaltningsrevisjon for perioden 2015-2019. KS ønsker at regjeringen på det andre konsultasjonsmøtet gir en samlet presentasjon av hva ulike departementer og tilsynsinstanter vurderer som vesentlig risiko ved kommunal og fylkeskommunal virksomhet i de nærmeste årene.

Deloitte har på oppdrag fra KS gjennomgått planer for forvaltningsrevisjon i 366 kommuner og 17 fylkeskommuner. Det har videre blitt sendt ut en spørreundersøkelse til kontrollutvalgsledere for kommuner og fylkeskommuner, med en svaroppslutning på

nesten 70 pst. Dette gir et godt bilde av hva kommunene og fylkeskommunene identifiserer som vesentlig risiko ved virksomheten.

Kommunene og fylkeskommunene mener selv det er innenfor administrasjon og organisasjon det er høyest forekomst av risikoområder. Innenfor dette området er det internkontroll som peker seg ut tett fulgt av personal, sykefravær og HMS. Derne st kommer helse- og omsorgstjenestene, der psykisk helse og rus er identifisert som det risikoområde med høyest forekomst, tett fulgt av pleie- og omsorgstjenester. I likhet med kommunene, er administrasjon og organisasjon også det tjenesteområdet hvor det er identifisert fle st risikoområder i fylkeskommunene. Herunder er anskaffelser og internkontroll de risikoområdene som har høyest forekomst. Derne st er det tjenesteområdet "videregående opplæring" som har høyest forekomst.

Det er grunn til å peke på at kommunenes risikovurderinger og gjennomføring av forvaltningsrevisjon skiller seg fra de statlige tilsynene både ved at de favner bredere og omfatter større deler av den kommunale forvaltningen, og når de overlapper med tilsynsområder, dekker de også til dels områder som ikke er omfattet av tilsyn.

Innspill KS slutt.

Svarmerknad fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Den kommunale egenkontrollen skal påse at det blir gjennomført systematiske vurderinger av økonomi produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets vedtak og forutsetninger. Statlig tilsyn skal avgrenses til å vurdere om kommunene oppfyller sine lovpålagte plikter. Disse forskjellene gir seg blant annet utslag i hvordan tema for tilsyn og forvaltningsrevisjon velges. Tilsynsmyndighetene skal velge tilsynsystema etter en vurdering av risiko og vesentlighet, og disse beslutningsprosessene er ikke egnet for politisk styring. Forvaltningsrevisjoner er imidlertid vurderinger av måloppnåelse for politiske vedtak, hvilket gir kommunestyret en rolle i blant annet å vedta plan for forvaltningsrevisjon. KMD mener at det skal legges til rette for å utnytte de synergier som er mellom statlig tilsyn og den kommunale egenkontrollen, men mener at konsultasjonsordningen ikke er riktig arena for en samlet presentasjon av hva ulike departementer og tilsynsinstanser vurderer som vesentlig risiko ved kommunal og fylkeskommunal virksomhet i de nærmeste årene.

KMD vil orientere Stortinget om oppfølgingen av Meld. St. 14 (2014–2015) i kommuneproposisjonen 2018, og samtidig omtale status for statlig tilsyn med kommunesektoren. KMD er opptatt av å sikre at statlig tilsyn skal være målrettet, effektivt og legge til rette for læring i kommunene. Samtidig er departementet opptatt av å legge til rette for at kommunesektoren kan formidle sine innspill og erfaringen forbindelse med beslutningsprosesser for statlig tilsyn. Etter fremleggelsen av kommuneproposisjonen vil KMD ta initiativ til en dialog med KS om blant annet risiko- og vesentlighetsvurderinger hvor også departementer og tilsynsmyndigheter deltar.

Svarmerknad KMD slutt.

Innspill fra KS

Forenkling – mål og realiteter

Regjeringen ønsker å fornye, forbedre og forenkle offentlig sektor, og som del av forenklingsarbeidet skal statlige tidstyver fjernes. Målet er generelt å fjerne unødvendige regler og rutiner som stjeler tid fra innbyggere, næringsliv og medarbeidere. KS og Regjeringen samarbeider nå om fjerning av statlige tidstyver i kommunesektoren. KMD har forankret samarbeidet i Regjeringen og sendte 8 des. 2016 brev til alle departementene om at tidstyvarbeidet utvides til kommunesektoren.

Selv om forenkling er en uttalt målsetting, opplever KS fortsatt at det på ulike sektorområder kommer forslag til nye regler og ordninger, som bidrar til det motsatte, et eksempel er regionale utviklingsmidler hvor midlene er redusert samtidig som statlig styring og rapportering blir mer detaljert.

Det er viktig at kommunenes og fylkeskommunenes autonomi opprettholdes, slik at politikken kan tilpasses etter lokale og regionale behov, forutsetninger og fortrinn. Lokale og regionale folkevalgtes mulighet til å gjøre reelle prioriteringer og tilpasninger ut fra regionale, lokale, varierende, og ikke minst økende behov, er en sentral forutsetning for det lokale og regionale selvstyret, og for å kunne levere gode og relevante tjenester og drive en offensiv samfunnsutvikling. Prioriteringsvridende statlige styringsmidler og økt/ny rapportering for kommuner og fylkeskommuner er slik sett utfordrende. Perspektivmeldingen 2017 viser behov for å prioritere fremover, og at dette behovet innebærer at det er uheldig å låse fast fremtidige løsninger i form av øremerking, løvfesting og individuelle rettigheter som fritas fra helhetlige prioriteringer og lokale tilpasninger av kommuner og Fylkeskommuner. KS ønsker en fortsatt forenkling av statens styring av kommunene, fylkeskommunene og forenklet styring av de nye folkevalgte regioner.

Innspill KS slutt.

Svarmerknad fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet

KMD og KS har etablert et godt samarbeid om tidstyvarbeidet, der vi ser på muligheten for å redusere og fjerne statlige tidstyver i kommunen.

KMD arbeider også kontinuerlig med å unngå at nye regler og forskrifter innfører unødvendige tidstyver eller reduserer kommunenes handlingsrom. Som et viktig verktøy for dette har KMD utarbeidet retningslinjer for statlig styring av kommunesektoren. Som en del av kommunereformen har vi også sett på den statlige styringen av kommunene, og har gjennomført flere tiltak for å redusere den statlige detaljstyringen. Dette omtales i kommuneproposisjonen 2018.

Svarmerknad KMD slutt.

Innspill fra KS

Lokalisering av statlig besøks- og arbeidsplassintensiv virksomhet

KS viser til Meld. St 18 Bærekraftige byer og sterke distrikter som omtaler lokalisering av statlig besøks- og arbeidsplassintensiv virksomhet. I meldingen er det også vist til NIBR-rapporten Staten og bærekraftig byutvikling (2016:10) som foreslår en rekke tiltak for å sikre at lokalisering av statlig virksomhet samsvarer med statens egne statlige planretningslinjer for BATP.

KS vil understreke behovet for at statlige lokaliseringer bygger opp om lokal stedsutvikling og bidrar til reduserte klimautslipp. Vi ønsker derfor en nærmere dialog om konkret oppfølging av regjeringens politikk på dette området». Aktuelle tiltak er:

- Endring av statens egne retningslinjer for lokalisering av statlige arbeidsplasser og statlig tjenesteproduksjon, med tydeligere referanser til Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging, samt lokale- og regionale planbestemmelser om lokalisering.
- Forsterking av Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging med tydeliggjøring av statlige virksomheters ansvar. Herunder også krav til dialog med kommunene og fylkeskommuner.
- Regjeringsbehandling av byvekstavtalene slik at disse forplikter regjeringen.

Innspill KS slutt.

Svarmerknad fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet

KMD er positive til KS sitt engasjement i denne saken og har merket oss invitasjonen til nærmere dialog.

Svarmerknad KMD slutt.

Innspill fra KS:

Interreg-midler

I UD-rapporten Fylkeskommunenes europeiske arbeid: Omfang og mangfold. En sammenstilling av fylkeskommunenes europeiske arbeid. Viktige roller for de nye regionene, datert 29.11.2016, synliggjøres viktigheten av det europeiske interregionale samarbeidet (Interreg). For et stort antall fylkeskommuner og kommuner er Interreg det aller viktigste internasjonale samarbeidsprogrammet.

Rapporten gir anbefalinger om rollen regionene bør forsøke å spille i europeisk sammenheng og påpeker behovet for å avklare den langsiktige utviklingen i Norges involvering i Interreg-samarbeidet og regionenes rolle i den sammenheng:

«For at Interreg-samarbeidet skal kunne fungere tilfredsstillende, må det gis stabile rammebetingelser. Interreg er et svært relevant virkemiddel for regional innovasjon, omstilling og vekst, samt løsning av konkrete grenseutfordringer innen eksempelvis samferdsel og infrastruktur, naturforvaltning, sikkerhet og beredskap. Programmene er for fylkeskommunene effektiv utnyttelse av regionale utviklingsmidler, og muliggjør igangsetting av innovasjonsprosjekter av større volum og med flere aktører. Eksempelvis

utløste de 38,3 mill. kr Hedmark fylkeskommune investerte i programmet i perioden 2007-14, ca. 425 mill. i ekstern finansiering. Interreg er også et virkemiddel mange av fylkenes klynger, bedriftsnettverk, offentlige aktører og forsknings- og utdanningsinstitusjoner kjenner godt og benytter. Interreg oppleves for mange av disse aktørene, spesielt de utenfor de sterke kompetansemiljøene i de norske tradisjonelle universitetsbyene, som lettere tilgjengelig og hvor sjansen for å lykkes er større enn i H2020. Interreg er dermed svært viktige innovasjonsdrivere i regionene, og ofte et springbrett til nettopp H2020 deltakelse.»

Det eneste konkrete oppdraget fylkeskommunene i dag har fra nasjonale myndigheter på det europeiske/internasjonale området er forvaltningen av Interreg A-programmene, hvor oppdraget gis fra KMD.

Det kraftige kuttet som ble gjennomført i interregmidlene for budsjettåret 2017, har skapt store utfordringer for det interregionale samarbeidet. Kuttet har skapt usikkerhet i partnerskapet om norske aktørers fremtidige deltakelse, noe som igjen går ut over prosjekt- og programarbeidet. Kuttet står i sterk kontrast til anbefalingene i overnevnte rapport. Det å reversere dette kuttet og bringe bevilgningene til Interreg opp på samme nivå som tidligere års bevilgninger, ble uttrykt som felles behov på Fylkesordfører/Fylkesrådmann-møtet den 17. mars 2017.

KS ber derfor om at kuttet for 2017 reverseres og bevilgningene til Interreg løftes tilbake på «normalt» nivå nå i RNB 2017, og at bevilgningene for 2018 og senere år (programperioden varer ut 2020) holder seg på normalt nivå.

Innspill KS slutt.

Svarmerknad fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Regjeringen har merket seg reaksjonene og bekymringene på kuttene på enkelte av Interreg-programmene. Eventuelle endringer i bevilgningene til Interreg vil være en del av den ordinære budsjettprosessen.

Svarmerknad KMD slutt.

Innspill fra KS

FORKOMMUNE

Forsknings- og innovasjonsprogrammet FORKOMMUNE i Norges Forskningsråd er akkurat startet opp. Programmet skal utløse forskningsstøttet innovasjon i kommunesektoren og styrke kommunenes innovasjonskapasitet og innovasjonsevne. KD har bevilget 25 mill til programmets første år. KS understreker betydning av innovasjonsorientert forskning i kommunal sektor, og oppfordrer regjeringen til å styrke programmet med økte bevilgninger i 2018-budsjettet.

Innspill KS slutt.

Svarmerknad fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet

KMD har deltatt i programplanutvalget, og deltar nå som observatør i programstyret. Vi har mottatt Forskningsrådets innspill til 2018-budsjettet, og vil vurdere dette i den ordinære budsjettprosessen.

Svarmerknad KMD slutt.

Innspill fra KS

Konsekvenser for ferjeavløsningsordningen av ev. ny kostnadsnøkkel for båt og ferje

Dersom en ny modell for finansiering av fylkeskommunal drift av båt- og ferjetrafikk blir tatt i bruk i inntektssystemet er det viktig at regjeringen i Kommuneproposisjonen for 2018 klargjør hvorvidt, og i tilfelle på hvilken måte, dette vil påvirke ferjeavløsningsordningen for fylkesvegnettet. En slik klargjøring bør omfatte både ferjesamband som blir lagt ned, og for samband hvor antall ferjer kan bli redusert..

Innspill KS slutt.

Svarmerknad fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet

KMD har mottatt en rapport fra Møreforskning med forslag til endringer i kostnadsnøkkelen for båt og ferje i inntektssystemet for fylkeskommunene. Vi vurderer nå rapporten, bl.a. med utgangspunkt i innspill fra fylkeskommunene.

Hvis departementet foreslår endringer i kostnadsnøkkelen for båt og ferje i kommuneproposisjonen for 2018, vil vi også vurdere og omtale eventuelle konsekvenser for ferjeavløsningsordningen.

Svarmerknad KMD slutt.

2.8 Kulturdepartementet

Innspill fra KS:

Finansiering av trossamfunn

KUD arbeider med en ny finansieringsmodell for DNK, og tar sikte på at den skal legges frem før sommeren 2017.

KS har tatt direkte kontakt med flere kommuner om dagens finansieringsordning for trossamfunn. Tilbakemeldingene har vært at dagens modell skaper uforutsigbarhet for kommunene. En tilleggsdimensjon er at Den Norske Kirke (DNK) fra 1. januar 2017 ble skilt ut fra staten som eget rettssubjekt. Kirkelovens § 15, som beskriver kirkens oppgaver og kommunenes økonomiske forpliktelser ovenfor kirken, er imidlertid ikke endret.

Innspillene fra de store byene viser at dagens modell ikke er tilfredsstillende. KS har forstått at dette blant annet gjelder at:

- store endringer i medlemsmassen i DNK og andre trossamfunn skaper uforutsigbarhet.
- kommunene blir en «utbetalingsinstans» for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn uten å kunne etterprøve utbetalingsgrunnlaget.

- informasjon om utbetalinger for kommende år er ikke kjent tidlig nok i kommunenes budsjettarbeid, samtidig som utbetalingene påvirker budsjettet.
- grunnlaget for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn inkluderer DNK sine utgifter til lovpålagte plikter

For kommunene har det vært en økonomisk utfordring i de senere årene at medlemstall i andre tros- og livssynssamfunn har steget mens antall medlemmer i DNK har gått noe ned. Dette skaper uforutsigbarhet i økonomiplanleggingen for kommunene.

Sett i lys av innspillene fra de store kommunene og punktene over, vil det være hensiktsmessig at prinsippene for dagens finansieringsordning tas opp til vurdering for å gi større forutsigbarhet både for DNK, andre tros- og livssynssamfunn og kommuneøkonomien.

Innspill KS slutt.

Svarmerknad fra Kulturdepartementet

KUD har varslet at en tar sikte på å sende forslag til lovgivning om tros- og livssynssamfunn, som også skal omfatte forslag til finansieringsordninger, på alminnelig høring i 2017.

Svarmerknad KUD slutt.

3 Kostnadsberegningssaker

Rutiner for involvering av KS i arbeidet med kostnadsberegninger av statlig initierte reformer ble innført i 2007. Involvering av KS i slike beregninger skal bidra til å gjøre regjeringens beslutningsgrunnlag best mulig og tilrettelegge for en best mulig oppslutning om statlig initierte reformer i kommunesektoren. Rutinene er basert på rapporten Om kostnadsberegninger av statlig initierte reformer i kommunesektoren. Rapporten er tilgjengelig på www.regjeringen.no.

Kostnadsberegninger er et fast tema på konsultasjonsmøtene. Ordningen med å involvere KS i kostnadsberegninger har bidratt til større bevissthet omkring økonomiske og administrative konsekvenser av statlige tiltak rettet mot kommunesektoren. Ordningen innebærer å involvere KS ved kostnadsberegninger av oppgaveendringer og endringer i lover og forskrifter som har konsekvenser for kommunesektoren. Det vil alltid være nødvendig å foreta en skjønnsmessig vurdering av hvilke saker KS skal involveres i. Sentralt i en slik vurdering er bl.a. om arbeidet med reformen er kjent, reformens omfang og økonomiske størrelse, om det foreligger et godt grunnlag for å beregne økonomiske og administrative kostnader, og om involveringen vil innebære offentliggjøring av regjeringens interne budsjettarbeid eller prioriteringer. Involvering av KS skal ikke redusere regjeringens mulighet til å foreta helhetlige vurderinger og prioriteringer.

Det gis en statusoppdatering av pågående kostnadsberegningssaker i materialet ved behov. En oversikt over pågående arbeid og saker som er ferdigbehandlet i år, er gitt i vedlegg a.

3.1 Status for pågående kostnadsberegningssaker

Innspill fra KS og Arbeids- og sosialdepartementet

Kostnadsberegning i sakene om innstramming i trygderegelverket i lys av flyktningssituasjonen og innstramming av arbeidsavklaringspenger (AAP)

I bilateralt konsultasjonsmøte med ASD den 11. november 2016 ba KS om kostnadsberegninger mellom stat og kommune i henhold til retningslinjene i konsultasjonsordningen vedr. hørings sakene om:

1. Innstrammingene i trygderegelverket i lys av flyktningssituasjonen (konsekvenser av økt botidskrav for arbeidsavklaringspenger, stønad til enslig forsørger og kontantstøtte).
2. Forslag om innstramminger i arbeidsavklaringspenger (AAP).

Etter oppstartsmøte den 13. desember 2016 har det vært avholdt tre gode og konstruktive møter i perioden januar-mars 2017.

Til sak 1) foreligger det et notat fra ASD med et estimat for kommunesektorens merutgifter til økonomisk sosialhjelp innenfor et intervall på 100 – 200 mill. kroner når endringene har fått fullt gjennomslag (2021). Det er også foretatt beregninger etter alternative tilnæringer, og disse beregningene gir punktestimater som ligger innenfor intervallet på 100 – 200 mill. kroner. KS deler ASDs vurdering av at det anslåtte intervallet er et sikrere anslag enn punktanslagene basert på alternative beregningsmetoder. KS er tilfreds med notatet og partene er nå enige om de intervallene som gir de beste anslagene som det er mulig å gi ut fra foreliggende grunnlagsmaterialet. Ut i fra metodene som er lagt til grunn kan det se ut til at merutgiftene ligger nærmere midten av det estimerte kostnadsintervallet. For 2018 viser beregningene at kommunene vil få merutgifter til sosialhjelp på mellom 27 og 72 mill. kr.

I sak 2) om forslag til innstramming i arbeidsavklaringspenger (AAP) har det vært avholdt ett møte den 7. mars 2017, hvor ASD presenterte tekst som utkast til omtale i proposisjonen. Effekten av endringen vil først få virkninger for kommunene i 2020. Det er enighet om:

1. Stortinget vil bli orientert om kartlagte konsekvenser for kommunene av endringene i ordningen med arbeidsavklaringspenger.
2. ASD og KS vil i 2. halvår 2017 starte en dialog om hvordan kartleggingen kan gjennomføres.

Konsultasjonsprosessen om kostnadsanslagene i disse to sakene anses dermed for avsluttet.

Innspill fra KS og ASD slutt.

4 Lovmedvirkningssaker

Rutiner for involvering av kommunesektoren i statlige lovutredninger rettet mot kommunesektoren, ble fastsatt på det første konsultasjonsmøtet 28. februar 2013.

I tråd med Meld. St. 12 (2011–2012) skal avveininger mellom hensyn som tilsier nasjonal styring og hensyn til lokaldemokratiet og kommunal handlefrihet fremgå av departementenes høringsdokumenter og lovproposisjoner til Stortinget. Medvirkningen fra KS kan bidra til å synliggjøre denne avveiningen gjennom å belyse konsekvenser for kommunesektoren ved utredning av nytt eller revidert lov og regelverk.

Formålet med medvirkningen fra KS er at regjeringen og Stortinget får et best mulig beslutningsgrunnlag.

Ordningen omfatter statlig initierte lov- og forskriftsendringer, inkludert rettighetslovgivning, som pålegger kommunesektoren nye eller endrede oppgaver eller plikter. Rutinene for medvirkning fra KS vil også gjelde når arbeidet med nye lover eller forskrifter har sin bakgrunn i EU/EØS-regelverk.

Rutinene vil bygge på de administrative og politiske samarbeidsarenaene som allerede eksisterer gjennom konsultasjonsordningen.

Både KS og departementene kan melde opp saker som er aktuelle for lovmedvirkning. Det gis en statusoppdatering av pågående lovmedvirkningssaker i materialet ved behov.

En oversikt over pågående arbeid, er gitt i vedlegg b.

4.1 Status for pågående lovmedvirkningssaker

Innspill fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet og KS

Ny kommunelov

KS og KMD har nå hatt tre møter i lovmedvirkningsprosessen knyttet til ny kommunelov. I løpet av disse møtene har vi gjennomgått alle kapitlene i kommunelovutvalgets utredning. Denne utredningen ligger som kjent til grunn for det videre arbeidet med lovproposisjonen. Partene anser møtene som nyttige og konstruktive.

Innspill fra KMD og KS slutt

Innspill fra Kunnskapsdepartementet

Tidlig innsats

KS og KD har startet opp lovmedvirkningsprosessen knyttet til lovforslag om tidlig innsats. Saken ble meldt opp som lovmedvirkningssak av KS i første konsultasjonsmøte 2017. Det ble avholdt et møte 15. mars, hvor KS ga sine innspill til utkast til høringsnotat. KD vil i samarbeid med KMD vurdere hvordan innspillene fra KS skal følges opp før høringsnotatet sendes på departementsforeleggelse.

Innspill fra KD slutt

5 Kartlegging av erfaringer med kostnadsberegnings- og lovmedvirkningssaker

Innspill fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Kartlegging av erfaringer med kostnadsberegnings- og lovmedvirkningssaker i perioden 2007-2016

For å få bedre kjennskap til i hvilken grad kostnadsberegningssaker og lovmedvirkningssaker brukes og om KS og de respektive departement opplever nytten av prosessene, er det blitt gjennomført en kartlegging av erfaringene med ble det varslet kostnadsberegningssaker og lovmedvirkningssaker. Kartleggingen ligger vedlagt, jf. vedlegg d.

Som det fremgår av kartleggingen har partene i all hovedsak positive erfaringer med kostnadsberegnings- og lovmedvirkningssaker. KMD vurderer at rutiner for involvering av KS i statlige lovutredninger rettet mot kommunesektoren og rutiner for å involvere KS i kostnadsberegninger av statlig initierte reformer bør videreføres i sin nåværende form. Det bør derimot vurderes om erfaringene og resultatene/utfallet av de enkelte sakene bør systematiseres i noe større grad.

På denne bakgrunn ønsker KMD å drøfte følgende spørsmål med KS og de respektive departementene:

Er det behov for systemer eller lignende som sikrer at erfaringer med kostnadsberegnings- og lovmedvirkning samles inn og systematiseres for fremtiden?

Innspill fra KMD slutt

6 Bilaterale avtaler

Arbeidet med bilaterale avtaler mellom staten og KS innenfor enkeltsektorer er styrket og videreutviklet som en del av en mer forpliktende konsultasjonsordning fra 2007.

Per april 2016 er det fire gjeldende bilaterale avtaler innenfor konsultasjonsordningen. En oversikt over bilaterale samarbeidsavtaler ligger som vedlegg c.

Kjennetegn ved avtalene:

- inngått på politisk nivå
- to parter, staten ved departementene og kommunesektoren ved KS
- begrenset varighet
- de er en del av den nasjonale dialogarenaen med kommunesektoren som konsultasjonsordningen representerer

Det er et mål at avtalene skal brukes på prioriterte kommunale politikkområder og som alternativ til sterkere styringsvirkemiddel som lovfesting og øremerking.

Partene er enige om at avtaler bidrar til en mer systematisk, tettere og omfattende dialog og samarbeid mellom staten og kommunesektoren. KS bidrar til gjennomføringen med nettverk, arenaer, spredning og gjensidig utveksling av informasjon og erfaringer.

7 Orienteringssaker

7.1 Arbeids- og sosialdepartementet

Innspill fra Arbeids- og sosialdepartementet

Forslag til endringer i sosialtjenesteloven knyttet til taushetsplikt

Regjeringen vurderer endringer i sosialtjenesteloven slik at kommunen uten hinder av taushetsplikten gis adgang til å utlevere tjenestemottakerens kontaktopplysninger og opplysninger om tjenestemottakerens mulige oppholdssted til politiet og kriminalomsorgen. Lovproposisjonen skal etter planen legges fram i april 2017.

Innspill fra ASD slutt

7.2 Helse- og omsorgsdepartementet

Innspill fra Helse- og omsorgsdepartementet:

Leve hele livet

Regjeringen har satt i gang arbeidet med en ny reform for eldre. Målet med reformen er flere gode leveår der den aldrende befolkningen beholder god helse lengre og i større grad mestrer eget liv, pårørende som ikke blir utslitt og ansatte som opplever at de har et godt arbeidsmiljø der de får brukt sin kompetanse og gjort en faglig god jobb. Det er også et mål å redusere uønsket variasjon i kvaliteten på tilbudet mellom og i kommuner. Arbeidet skal omhandle de grunnleggende tingene som oftest svikter i tilbudet til eldre: Mat, aktivitet og felleskap, helsehjelp og sammenheng i tjenestene. Det skal arrangeres dialogmøter med eldre og pårørende, ansatte og ledere i kommunene, frivillige, fagfolk og forskere. Gjennom denne prosessen er målet å få frem eksempler på tiltak som har vist god effekt og som andre kommuner kan gjennomføre, forslag til verktøy som kommuner kan bruke i endringsarbeidet og forslag til tiltak fra statens side som kan understøtte kommunenes endringsarbeid. Arbeidet skal bygge videre på de Stortingsmeldinger og strategier som er fremmet tidligere, blant annet Meld.St.26 (2014–2015) Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet, Meld. St. 19 (2014–2015) Folkehelsemeldingen- Mestring og muligheter, samt regjeringens strategi for et aldersvennlig samfunn – Flere år – flere muligheter og Omsorg 2020. Det planlegges å fremme en Stortingsmelding våren 2018 der det gis en oppsummering og statusoversikt over igangsatte tiltak, og hvor det fremmes forslag til nye tiltak og virkemidler i reformarbeidet. Reformen skal iverksettes nasjonalt fra 2019.

Innspill HOD slutt.

Innspill fra Helse- og omsorgsdepartementet

Pårørendestøtte

Stortinget har vedtatt endringer i helse- og omsorgstjenesteloven med sikte på å samle og tydeliggjøre kommunens plikt til pårørendestøtte (Innst. 239 L (2016–2017)). En ny bestemmelse i helse- og omsorgstjenesteloven samler og tydeliggjør kommunens ansvar overfor dem som har et særlig tyngende omsorgsarbeid. Etter bestemmelsen skal

kommunene tilbyr nødvendig pårørendestøtte i form av avlastning, omsorgsstønning, opplæring og veiledning. Kommunen får med dette en tydeligere plikt til å foreta en selvstendig vurdering av pårørendes behov, og fatte vedtak om tiltak. Samlet sett representerer forslaget en ny og forbedret rettsstilling for pårørende.

Innspill fra HOD slutt

Innspill fra Helse- og omsorgsdepartementet og KS

Heldøgnsbegrepet

Regjeringen og KS har et løpende samarbeid om å kartlegge og utrede framtidig behov for heldøgns tjenestetilbud og utbygging av sykehjem og omsorgsboliger innenfor planperioden for Omsorg 2020. Planarbeidet er forankret i konsultasjonsordningen mellom regjeringen og KS. Som ledd i dette arbeidet har KS og HOD sett på bruken av heldøgnsbegrepet i statistikk og tilskuddsforvaltning, og kommet til at en vil legge til grunn en to-trinns forståelse der heldøgnsbegrepet knyttes til tjenestetilbudet uavhengig av boform. Deretter vurderes boligbehovet og krav til boligens egnethet og utforming som arena for omfattende tjenesteyting. Notatet er blant annet oversendt Helsedirektoratet, Husbanken, SSB med sikte på en mer omforent bruk av heldøgnsbegrepet i statistikk og tilskuddsforvaltning.

Innspill fra HOD og KS slutt

Innspill fra Helse- og omsorgsdepartementet og KS

Pilot primærhelseteam

Som oppfølging av Primærhelsetjenestemeldingen har HOD gitt Helsedirektoratet i oppdrag å planlegge gjennomføringen av en pilot med primærhelseteam i utvalgte kommuner. Det legges opp til at deltakelse i piloten skal være frivillig både for kommuner og fastlegepraksiser. KS vil bli involvert i planleggingsarbeidet som Helsedirektoratet er i gang med. Etter planen skal piloten starte opp i 2018.

Innspill fra HOD og KS slutt

7.3 Kunnskapsdepartementet

Innspill fra Kunnskapsdepartementet

Fagskoler – Ny tilskuddsordning implementeres i statsbudsjettet for 2018

God utdanningskvalitet forutsetter at fagskolene har tilstrekkelig og gode økonomiske rammer, og at rammene er forutsigbare slik at fagskolene kan prioritere langsiktig. I Meld. St. 9 (2016–2017) Fagfolk for fremtiden. Fagskoleutdanning foreslår regjeringen å samle de tre tilskuddsordningene til fagskoler (fylkesramme under KMD, tilskuddsordning for helse- og sosialfaglige utdanninger (HOD) og tilskudd til private fagskoler (KD kap. 276 post 72 (statsbudsjettet)) i en felles tilskuddsordning til fylkeskommunene, og på sikt regionene. Regjeringen har etter en samlet vurdering kommet til at tilskuddet til fagskoleutdanning skal gå som et øremerket tilskudd til fylkeskommunene over statsbudsjettet, med KD som ansvarlig for tilskuddsordningen. Fylkeskommunene (regionene) får ansvaret for å fordele tilskuddet videre til private og offentlige tilbydere.

Den felles tilskuddsordningen for fagskoler settes sammen av et fast grunntilskudd og et resultatbasert tilskudd, der 20 pst. av midlene som legges inn når ordningen opprettes, skal gå til det resultatbaserte tilskuddet. Resultatbasert tilskudd fordeles på grunnlag av avlagte fagskolepoeng. Og det resultatbaserte tilskuddet skal ha en åpen budsjetttramme, slik at fagskolene får mulighet til økt tilskudd dersom produksjonen av fagskolepoeng øker.

Det vises for øvrig til Stortingets kommende behandling av fagskolemeldingen.

Innspill fra KD slutt

7.4 Landbruks- og matdepartementet

Innspill fra Landbruks- og matdepartementet:

Gjennomgang av landbruksforvaltningen

I Plan for lokalisering av statlige arbeidsplasser, som det er inngått enighet mellom regjeringspartiene og Venstre om, framgår det at regjeringen vil gjennomgå den samlede ansvarsdelingen i landbruksforvaltningen, på tvers av dagens forvaltningsnivå med sikte på forenklinger, bedre kontroll med offentlige tilskudd og en hensiktsmessig arbeidsfordeling mellom kommuner, fylkesmannen og Landbruksdirektoratet.

Utredningen skal være ferdig innen 1. juli 2017. Utredningen skal omfatte en vurdering av å lokalisere oppgaver eller enheter ulike steder i landet, blant annet i Trøndelag. LMD har nå igangsatt arbeidet med utredningen.

Innspill fra LMD slutt

Vedlegg a Oversikt over kostnadsberegningssaker

Sak	Oppmeldt
Justis- og politidepartementet	
Nødnett	2. møte 2007
Arbeids- og sosialdepartementet	
Konsekvenser av økt botidskrav for arbeidsavklaringspenger, stønad til enslig forsørger og kontantstøtte	Bilateralt møte 2016
Endringer i ordningen med arbeidsavklaringspenger (AAP)	Bilateralt møte 2016

Vedlegg b Oversikt over lovmedvirkningssaker

Sak	Oppmeldt
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	
Ny kommunelov	Bilateralt møte 14. november 2016
Kunnskapsdepartementet	
Lovforslag om tidlig innsats	1. møte 2017

Vedlegg c Oversikt over biltaterale samarbeidsavtaler i konsultasjonsordningen per mars 2017

Avtaler om velferdstjenester (kvalitet/tjenesteutvikling)		Parter	Inngått	Utløper	Første avtale inngått
1	Avtale mellom Kunnskapsdepartementet og KS om kvalitetsutvikling i barnehagen og grunnskolen	KD og KS	07.11.2014	31.12.2017	2009
2	Avtale om videre utvikling av den kommunal helse- og omsorgstjenesten	HOD og KS	20.01.2016	01.01.2019	2003
Avtaler om samhandling mellom ulike deler av forvaltningen					
3	Avtale om bosetting av flyktninger i kommunene og om etablering og nedlegging av asylmottak samt omsorgssentre	JD, BLD, KMD og KS	11.05.2016	31.12.2017	2004
4	Utviklingsavtale mellom Arbeids- og sosialdepartementet og KS for partnerskapet stat –kommune om NAV-kontorene	ASD og KS	13.04.2015	31.12.2017	2012

Vedlegg d

Kartlegging av erfaringer med kostnadsberegnings- og lovmedvirkningssaker i perioden 2007-2016

1 Innledning

Innenfor konsultasjonsordningen er det fastsatt rutiner for involvering av KS i statlige lovutredninger rettet mot kommunesektoren og rutiner for å involvere KS i kostnadsberegninger av statlig initierte reformer.

For å få bedre kjennskap til i hvilken grad kostnadsberegningssaker og lovmedvirkningssaker brukes og om KS og de respektive departement opplever nytten av prosessene, varslet KMD våren 2016 at det ville bli gjennomført en evaluering/kartlegging av kostnadsberegningssaker og lovmedvirkningssaker.

KS og departementene ble derfor høsten 2016 bedt om å gjøre en vurdering av tidligere og pågående kostnadsberegningssaker og lovmedvirkningssaker, nærmere bestemt ble det bedt om en beskrivelse av følgende:

- Hva saken gjelder/gjaldt
- Innholdet i medvirkningen, dvs. når startet den, når ble den avsluttet, på hvilken måte har KS vært involvert, gjennom møter eller på annen måte. Har saken blitt diskutert i bilaterale konsultasjonsmøter?
- Hva partene er/har vært fornøyd med i arbeidet
- Hva partene vurderer/vurderte som utfordringer
- Om involveringen har bidratt til å belyse konsekvenser
- Om involveringen har bidratt å bedre oppslutningen av reformen i kommunesektoren
- Om involvering i en enkeltsak har ført til utvidet samarbeid i andre saker

Dette notatet gir en kort oppsummering av uttalelsene fra KS og departementene. Videre gis det en kort vurdering av innspillene som grunnlag for videre drøfting.

2 Oppsummering av uttalelsene

Vi har mottatt vurderinger fra 6 departement. I perioden 2007 og frem til september 2016 er 36 saker behandlet eller under behandling, hvorav 33 kostnadsberegningssaker og 3 lovmedvirkningssaker. Saker som er meldt om høsten 2016 og frem til i dag er ikke omfattet av kartleggingen.

I bestillingen ble de respektive departementene bedt om å samarbeide med KS om utarbeidelsen av svarene så langt det var enighet om beskrivelsen. Gjennomgangen av innspillene viser at det i liten grad vært samarbeid mellom departementene og KS om svarene.

Departementene ble bedt om å gi en vurdering av deres erfaringer med å involvere KS, herunder om det var særskilte utfordringer eller positive sider som bidro til å opplyse saken ytterligere. Gjennomgangen av svarene fra departementene viser at dette i liten grad er vurdert. Flertallet av svarene gjengir kun hvilke saker som er blitt behandlet, samt noen stikkord om de ulike temaene. Den manglende vurderingen begrunnes med at det enten har vært for ressurskrevende å grave frem informasjonen eller at dette er kompetanse organisasjonen ikke lenger besitter, pga. at de aktuelle personene har sluttet.

Tabell 1: Antall saker i perioden 2007-2016 fordelt på departement¹

	Kostnadsberegning	Lovmedvirkning	Saker som har vært spilt inn, men ikke vært gjenstand for medvirkning	Totalt
ASD	3	0		3
BLD	3	0		3
HOD	6	0		6
JD	3	0		3
KD	15	3	1	19
KMD	3	0		3
FIN	0	0	1	1

¹ Både pågående og avsluttede saker

2.1 Departementenes vurdering av involveringen

Det fremgår av materialet fra departementene at saker som meldes inn som enten lovmedvirknings- eller kostnadsberegningssak, ofte er komplekse og at faktagrunnlaget er mangelfullt eller konsekvensene av endringene er krevende å forutse. Til tross for et krevende utgangspunkt, er erfaringene med å involvere KS positive. ASD skriver i sitt innspill om vurderingen av innføring av aktivitetsplikt for mottakere av økonomisk stønad etter sosialtjenesteloven: "*Tilgjengelig faktagrunnlag var også i dette tilfelle begrenset. KS bidro til å styrke dette gjennom bestilling av en rapport fra Proba samfunnsanalyse*". Å vurdere konsekvenser av endringer og reformer kan være både faglig og politisk utfordrende, men oppsummeringen av erfaringene fra departementene tyder på at de opplever at prosessen med KS har vært både ryddig og konstruktiv. Involveringen har blant annet bidratt til å opplyse saken på en bedre måte, herunder bidro deltakelsen fra KS særlig til å belyse konsekvensene for kommunene.

Enkelte tilfeller har det også vært noe uenighet om fremstillingen av saker. Dette fremheves imidlertid ikke som en særskilt utfordring, men som noe som har bidratt til å belyse saken. Videre fremgår det at uenighetssaker har blitt løst ved å løfte den inn i materialet til konsultasjonsmøtet.

KMD ba også departementene vurdere om involveringen i enkeltsaker har ført til utvidet samarbeid på andre områder og om involveringen har bidratt til økt oppslutning om reformen i kommunesektoren. Dette er en omfattende problemstilling, og svarene fra departementene viser til at dette er spørsmål det er krevende å gi et generelt svar på. Svarene relaterer seg også til enkeltsaker, og det varierer fra *vet ikke* til en antakelse om at involveringen av KS har vært viktig for den videre prosessen og for implementeringen av endringene i kommunene.

2.2 KS sin vurdering av involveringen

Staten og KS er enige om at statlig initierte reformer av politisk og økonomisk betydning skal kostnadsberegnes via konsultasjonsordningen. Statlige pålagte reformer er i denne

sammenheng oppgaveendringer og regelendringer (via lover og forskrifter) som pålegges kommunesektoren. Rutiner for felles kostnadsberegninger ble innført i 2007.

KS opplever stor nytte og viktighet av dialog med det relevante departementet i kostnadsberegningssaker. Ofte er det stor usikkerhet knyttet til tallgrunnlag, men gjennom dialog skapes en felles forståelse om risiko og usikkerhet og en omforent enighet om valg av bruk av tall estimater. Det oppleves at både departementet og KS ønsker og har felles interesse av å komme til enighet i de enkelte kostnadsberegningssakene. Involvering og medvirkning fra utvalgte kommuner/ fylkeskommuner oppleves som nødvendig og styrkende for å komme frem til best mulige resultater i de enkelte beregningssaker. Under evalueringen har det kommet fram at kunnskapen om de enkelte kostnadsberegningssakene i stor grad er personavhengig, og ikke systematisert og dokumentert slik at det kan være enkelt for nye medarbeidere å hente ut informasjon. Det vil derfor være nyttig om man – uten altfor mye merarbeid – kunne systematisere dokumentasjonen fra kostnadsberegningssaker og lovmedvirkningssaker i det videre arbeidet.

Inkludering av KS i lovmedvirkningssaker ble innført i 2013, og er dermed en yngre ordning enn kostnadsberegninger. I tråd med Meld. St. 12 (2011-2012), skal det gå fram av høringsdokument og lovproposisjoner fra departementene til Stortinget hvordan man veier hensyn, som tilsier nasjonal styring, og hensynet til lokaldemokratiet og kommunal/fylkeskommunal handlefrihet, opp mot hverandre. Lovmedvirkning fra KS og kommunesektoren er ment å bidra til å få fram denne vurderingen ved å trekke fram og vurdere konsekvenser for kommunesektoren i arbeidet med nye og reviderte lover og regelverk. Formålet med ordningen er at regjeringen og Stortinget får et best mulig grunnlag for sine beslutninger.

KS har erfart at det har vært gode prosesser knyttet til de lovmedvirkningssakene som det har vært enighet om skal omfattes av lovmedvirkningsordningen. Det er et marginalt antall saker som har vært løftet opp og gjennomført som lovmedvirkningssaker siden oppstart i 2013. Samtidig har det kommet nye lover og forskrifter der KS mener at konsekvenser for kommunesektoren burde ha vært bedre belyst. Utfordringen for KS har noen ganger vært at KS ikke gjøres kjent med at det arbeides med lovsaker der en lovmedvirkning kunne ha bidratt til en mer grundig vurdering av hvilke konsekvenser det har for kommunesektoren og de tjenestene som skal ytes. Hvis lovmedvirkningen skal fungere og ev. styrkes, er det viktig at KS informeres på et tidspunkt som gjør det mulig å vurdere om det er aktuelt å be om lovmedvirkning. Det kan være behov for å vurdere om staten og KS skal presisere/tydeliggjøre i hvilke saker lovmedvirkningsordningen kan komme til anvendelse.

2.3 Personavhengig kunnskap

Flere av innspillene viser til at de ikke kan gi en kvalitativ vurdering av spørsmålene fra KMD. Dette begrunnes med at det enten vurderes som for ressurskrevende å grave frem alle opplysningene eller at de aktuelle saksbehandlere som fulgte sakene ikke lenger jobber i departementet. Spesielt det siste momentet fremheves av flere av

departementene. Kunnskapen om de ulike sakene er i stor grad avgrenset til deskriptive fakta som møtetidspunkt og antallet møter.

Til tross for manglende vurdering eller rutiner for systematisering av erfaringer knyttet til kostnadsberegnings- og lovmedvirkningssaker, vurderes ordningen på generelt grunnlag som nyttig fra departementenes side, ikke minst som en kontaktflate mot KS.

3 Vurdering

Kartleggingen viser at partenes i all hovedsak har positive erfaringer med involvering i kostnadsberegnings- og lovmedvirkningssaker. KMD vurderer at rutiner for involvering av KS i statlige lovutredninger rettet mot kommunesektoren og rutiner for å involvere KS i kostnadsberegninger av statlig initierte reformer bør videreføres i sin nåværende form. Det bør derimot vurderes om erfaringene og resultatene/utfallet av de enkelte sakene bør systematiseres i noe større grad.

Som det fremgår av kapittel 2 er erfaringene fra kostnadsberegningssaker og lovmedvirkningssaker i liten grad systematisert. De departementene som til en viss grad har systematisert denne kunnskapen, viser til at involveringen av KS har bidratt til å belyse saken på en bedre måte og at involveringen har vært nyttig.

At flere departementer melder om at de ikke kan gjennomføre en kvalitativ vurdering av tidligere saker pga. at denne kompetansen er personavhengig, kan tyde på at lovmedvirkning og kostnadsberegningssaker er prosesser som skjer relativt sjeldent i departementene, og at involveringen gjelder et avgrenset antall personer.

Kostnadsberegninger og lovmedvirkning skjer som oftest innen tiltak og tjenester av en viss størrelse, og med betydelig samfunnsmessig betydning. Det er derfor uheldig at kjennskap til erfaringer med tidligere lovmedvirknings- og kostnadsberegningssaker ikke er systematisert i en eller annen form.

KMD vurderer at det er uheldig at erfaringene knyttet til disse prosessene ikke er systematisert. Det er selvsagt ikke ønskelig med omfattende rapporteringskrav knyttet til denne typen prosesser, da dette vil kunne undergrave hensikten med ordningene. Samtidig er konsultasjonsordningen en dynamisk ordning, hvor det stadig skjer en utvikling av konsultasjonene. Mer systematisert kunnskap om vesentlige deler av ordningen, som lovmedvirknings- og kostnadsberegningssaker, vil være til stor hjelp i videreutvikling av ordningen.

På denne bakgrunn ønsker KMD å drøfte følgende spørsmål med KS og de respektive departementene:

Er det behov for systemer eller lignende som sikre at erfaringer med kostnadsberegnings- og lovmedvirkning samles inn og systematiseres for fremtiden?